

ROSA Mre RAICH
E. DOMÈNECH

ANÀLISI DE L'OBRA PSICOLÒGICA DE PERE CODINA

IV Congrés d'Història de la Medicina Catalana •
Poblet 7-9 de juny de 1985
Actes, Volum II

Nota biogràfica: Desconeixem la data del seu naixement. Morí a Barcelona l'any 1858. Succeí a Xavier Llorens i Barba com a professor de Filosofia a l'Institut de Barcelona (1847) (1) i fou catedràtic de Lògica i Psicologia de la Universitat de Barcelona. Fou membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona des de l'any 1852. Traduí la tercera edició de l'obra de Stuart Mill "A system of Logic..." amb el títol: "Sistemas de Lógica demostrativa e instructiva o sea exposición de los principios de evidencias y los métodos de investigación científica" (2) només deu anys després de la primera edició anglesa.

L'obra psicològica.

El seu llibre: "Lecciones de Psicología" (3) és possiblement el primer manual de Psicologia publicat a Barcelona i d'autor català.

L'edició la fan els seus deixebles sobre notes preses a classe i revisades per Pere Codina (4). Això ho expliquen en una "Advertencia" al començament del llibre, on també hi fan constar que el text que utilitzen a classe és el de Pere Felip Monlau (5).

Es un volum petit de vuitanta-set pàgines, amb molt poques cites d'autors (només n'hem trobat dues), escrit en castellà com tots els manuals de l'època, i dividit en vint-i-una lliçons. Cadascuna d'elles va precedida d'un resum del contingut. Hi ha dues lliçons introductòries sobre el mètode científic en Psicologia i les facultats de l'ànima, i la resta està dividida en l'estudi de la sensibilitat, voluntat i intel·ligència. Justifica l'alteració de l'ordre (en els texts de l'època acostumava a ser: sensibilitat, intel·ligència i voluntat). V. l'obra psicològica de P.F. Monlau i S. Mestres (6) perquè així la intel·ligència precedeix immediatament a la Lògica a la que considera que hi està íntimament lligada.

El concepte de Psicologia com a ciència, amb el que ens introdueix el seu llibre, està inscrit dins el corrent empirista de la introspecció. Per a Codina, com per a tots els autors d'aquesta línia de Psicologia és una ciència i el mètode científic que utilitza és l'observació, però aquesta va adreçada als fenòmens interns, és introspecció. L'objecte d'estudi de la Psicologia és la consciència i l'ànima és el subjecte dels fets de consciència: "La Psicología estudia el alma como sujeto de los fenómenos espirituales". (7)

Un cop analitzats tots els fenòmens i agrupats en classes se'n deduiran les facultats de l'ànima. És a dir, fa anàlisi i inducció. El mateix procés que proposava Stuart Mill dins la línia de pensament que explica el tot pels seus elements, el complex pel senzill i que no admet que el coneixement sigui innat. Si comparem aquest estudi amb el que havia fet P.F. Monlau a la seva obra de Psicologia podrem constatar que l'exposició de Codina n'és ni de bon troc tan extensa ni tan brillant com la del seu predecessor i que, en una posició tanament qualista (8).

La sensibilitat cal destacar en primer lloc, que és

una part fonamental en la seva obra, ja que com tots els empiristes cerca l'origen del coneixement en les aportacions que rebem a través dels sentits.

Distingeix entre sensació i sentiment i en la primera fa un intent de diferenciació entre el fet orgànic "sacudimiento" (9) del que no hi ha consciència, de la sensació propiament dita, que és experimentada pel jo. Cal destacar que aquesta és l'única referència a l'organisme que hi ha en tot el text.

En l'estudi dels cinc sentits s'inclou dins l'interès noucentista per definir els que són més instructius i contràriament a Monlau que es decanta pel tacte, Codina centra el seu interès en la vista. En aquest punt segueix també la pauta marcada per Mill i per Llorens i Barba que expliquen l'organització espacial per associació d'imatges.

En la descripció de les sensacions segueix el mestratge de Monlau i dona com ell una visió homeostàtica de les sensacions internes.

En l'estudi de la voluntat tornem a observar la influència de Mill en el concepte de Llibertat: "Cuan to mayor sea nuestra ilustración mayor será el número de extremos que la deliberación abarque y ésta girará en una órbita más vasta" (11). Perquè si bé Mill era un escèptic racional, creia en el progrés de la humanitat i tenia una mena d'ideal capaç de fornir l'home de mòbils d'acció moral més que no pas reliigiosos i que reemplaassin aquest (12).

En l'instint i els hàbits no aporta res de nou.

El concepte del bé està dins el corrent aristotèlic recollit per Llorens, de relació amb l'activitat espontània ordenada.

Però que fa a la intel·ligència insisteix en la identificació entre coneixement i llenguatge, fuig de qualsevol discussió sobre l'origen de les idees i recull les lleis d'associació en l'exposició de la memòria. El llenguatge per a Codina té dues funcions, una és servir d'instrument al pensament i l'altra transmetre'l. Està molt lligat a l'abstracció ja que serveix per fixar i estabilitzar les idees abstractes.

Valoració del text

És una obra clara, que fuig de qualsevol demagògia, basada en l'objectivització i en la que no fa cap afirmació gratuïta, ni es contradiu. Està ben concebuda com a manual amb un resum didàctic al començament de cada lligó.

Es nota fortament la influència de P.F. Monlau, (el llibre de text que utilitzen és el seu) en l'estructura de l'obra i en tots els temes referits als sentiments i els hàbits, però, s'ha de destacar que per una part és una obra molt més curta i concisa, no té l'erudició ni l'amplitud de Monlau, i per altra, està en un context molt més filosòfic que no pas orgànic. El pes del pensament de S. Mill el notem principalment en el valor que atribueix al llenguatge com a objecte de coneixement psicològic i en la perspectiva moral proposada per aquell. També en la interrelació entre la intel·ligència i la lògica. Com Martí d'Eixalà i Llorens i Barba, defensa la vista com el sentit més instructiu, insisteix en la identificació entre coneixement i llenguatge i recull la teoria aristotèlica del plaer i el dolor. I per sobre de tot, manté l'afirmació de la unitat de l'home i de la consciència.

En aquest manual hi ha dues característiques que venen a corroborar el que s'ha dit fins ara de la seva filiació: l'espai dedicat a la intel·ligència que és el més llarg (39%) i els dos únics autors citats, Condillac i D. Steward ambdós empiristes. En conjunt és una obra de psicologia

empírica, que recull alguns aspectes de Monlau i que queda inclosa dins el marc de l'anomenada Escola Filosòfica Catalana.

NOTES

- (1) SIGUAN M. "La psicologia a Catalunya" BARCELONA (Ed. 62) 1981.
- (2) MADRID 1853. 1ª edició. Vol 13 p. 1230.
- (3) CODINA P. "Lecciones de Psicología y Lógica" BARCELONA (Imprenta de los Herederos de la Viuda Pla C/ de la Princesa) 1857.
- (4) Idem nota 3 p. 2.
- (5) MONLAU P.F.; REY, J.M. "Curso de Psicología y Lógica" Vol. 1: "Psicología" per Monlau P.F. MADRID (Imprenta de la Publicidad de D.N. Rivadeneira) 1849.
- (6) Idem nota 5 i MESTRES S. "Lecciones de Psicología" BARCELONA (Herederos de la Viuda Pla C/ de la Princesa) 1868.
- (7) Idem nota 3 p.3.
- (8) Idem nota 5 pp. 33-36.
- (9) "Cuando yo experimento una sensación dolorosa, para que ésta se efectue es preciso que haya habido antes una modificación, un sacudimiento en mi sistema nervioso que llegue hasta el cerebro y...¿ése sacudimiento causado en el nervio será lo que llamamos sensación? No..."
CODINA P. "Lecciones de Psicología.." pp. 10-11.
- (10) Idem nota 5 pp. 30-31.
- (11) Idem nota 3 p.39.
- (12) DUQUESNAU D. "La philosophie anglosaxonne" dins la "Histoire de la Philosophie" de CHATELET. PARIS, 1975. Vol VI p. 131.

FONTS

- CODINA, P. "Lecciones de Psicología y Lógica" Explicadas en el año académico de 1856-57. (Mandadas imprimir por sus alumnos) BARCELONA (Herederos de la Vda. Pla C/ de la Princesa) 1857.
"Sistema de Lógica demostrativa e instructiva o sea exposición de los principios de evidencia y los métodos de investigación científica MADRID (s.i.) 1853.
- MESTRES, S. "Lecciones de Psicología" BARCELONA (Herederos de la Vda. Pla C/ de la Princesa) 1868.
- MONLAU, P.F. "Curso de Psicología y Lógica" MADRID (Imp. de La Publicidad de Rivadeneira) 1849.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

- CAPARROS, A. "Historia de la Psicología" BARCELONA (CEU) 1976 1er vol.
BARCELONA (CEU) 1978 2on vol.
- CARPINTERO, H. "Historia de la Psicología" MADRID (UNED) 1976.
- CARRERAS ARTAU, T. "Introducció a la història del pensament filosòfic a Catalunya. Cinc assaigs sobre l'actitud filosòfica" BARCELONA (Imprenta Oliva. Llibreria Catalònia) 1931.
- CARRERAS ARTAU, J. "Història de la Filosofia" BARCELONA (Alma Mater) 1943.
- CHATELET, F. "Histoire de la Philosophie" PARIS (Ed. Hachette) 1973.
- DOMENECH, E.; CORBELLÀ, J. "Introducció a la història de la Psiquiatria catalana del s.XIX" Actes 1er. Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. BARCELONA 1970. Vol. III pp.266-269.
- FEY, E. "Estudio documentado de la Filosofía en el Bachillerato español 1807-1957" MADRID (CSIC) 1975.
- MARAGALL, J. "El pensament filosòfic: segles XVIII i XIX" BARCELONA (Doposa), 1978.
- SIGUAN, M. "La Psicologia a Catalunya" BARCELONA (Ed. 62) 1981.
- RAICH, R.M. "L'ensenyament de la Psicologia a Catalunya a nivell de batxillerat" Tesi doctoral (1983) U.A.B.